

PILAPIIRTÄJÄN NAPOLEON-KOMPLEKSI

TEKSTI JYRKI VAINIO

Kun minulta kerran kysyttiin, mistä kiinnostukseni piirrosten keräilyyn on saanut alkunsa, en hämmästykseni tiennyt vastausta. Ikään kuin olisin tiennyt olevani sarjakuvien alkuperäspiirroksista kiinnostunut jo ennen kuin edes ensimmäistä kertaa näin sellaisia. Miten se voi olla mahdollista?

Ensimmäinen tietoinen muistoni piirrosoriginaalin tarkastelusta on kielikurssilta Englannista 15-vuotiaana. Erään kodin eteisen seinällä oli pilapiirtäjä JAK:in originaali.

Outoa kyllä, en muista, että tuon piirroksen näkeminen olisi silloin tuntunut minusta mitenkään erityisen vaikuttavalta. Nyt kaksikymmentä vuotta myöhemmin tiedän, että JAK:in originaalit ovat melkoisen näyttäviä: hänen piirroksensa ovat hyvin suuria, yksiruutuiset pilakuvat on piirretty kokoon vaaka-A2.

Kuulemieni tarinoiden perusteella JAK oli myös hyvin erikoinen persoona. Silkasta mielellystä olisin mielelläni halunnut tavata hänet.

Vauhti päällä

JAK (Raymond Jackson, 1927–1997) oli oikeistolaisen brittilehti Evening Standardin pilapiirtäjä reilut kolmekymmentä vuotta. Häntä edelsi lehdessä kaksi maineikasta tekijää, alan suuri nimi David Low ja Kari Suomalaisten innoittanut Vicky. Molemmat olivat olleet piirtäjinä vahvasti poliittisia ja lehtensä linjasta vasemmalla. JAK puolestaan oli avoimen konservatiivinen ja piirtäjänä enemmänkin Gilesin jäljillä, sekä piirrostyylyltään, että aiheiden käsittelytavaltaan.

JAK:in piirroksissa ajankohtaisia aiheita kommentoidaan enemmän tavallisten ihmisten ja arkkityyppisten hahmojen, kuin suoraisten poliittikkorikatyriensä kautta. Mutta oli hän kuitenkin poliittisempi ja enemmän ajassaan kiinni kuin Giles – oman kertomansa mukaan JAK oli ensimmäinen valtaalehden pilapiirtäjä, joka uskalsi laittaa kuningatar Elisabetin esiintymään piirroksessaan.

Lontoolaisen pilapiirrosgallerian esittelytiedot luonnehtivat, että JAK oli ”näkemyksiltään jyrkän oikeistolainen, mutta uransa mittaan onnistui ärsyttämään ihmisiä laajalti puoluekannasta riippumatta.”

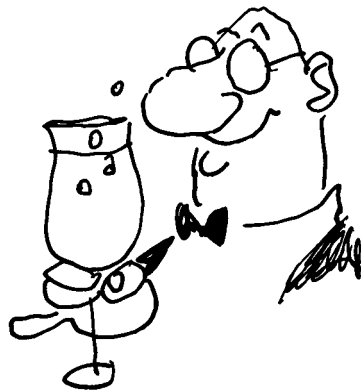
Kuvausten perusteella JAK tuntui kärsivän Napoleon-kompleksista. Lyhyt, silmälasipäinen ja kalju mies olisi hartaasti toivonut

olevansa pidempi ja vahvempi. Niinpä hän täytti päivänsä aamusta iltaan kiivaalla, miehistä viriilyttä korostavalla toiminnalla – kuin erään itäisen naapurimaan johtaja konsanaan. Hänellä oli musta vyö judossa. Hän vietti mielellään aikaa erikoisjoukkojen sotilaiden kanssa. Hän ajoi urheiluautoilla. Ja ennen kaikkea – hän juhli rankasti ja usein.

Lehtimieskollegat kertovat, että JAK saapui aina toimitukseen aikaisin. Joka aamu hän oli työpöytänsä ääressä seitsemältä. Luettuaan päivän lehdet hän luonnosteli puolisen tusinaa piirrosidea ja vei ne yhdeksäksi päätömittajalle. Brittilehtien tapaan tämä valitsi, mikä ideoista toteutetaan valmiiksi piirroksiksi. JAK meni takaisin pöytänsä ääreen ja piirsi päivän kuvan. Sitten lähdettiin lounaalle.

Lounaat saattoivat kestää puoleen yöhön, tai jopa aamuun saakka. Vuosikymmeniä nuoremmillakin oli vaikeuksia pysyä JAK:in perässä. Kalliista ravintolasta ja herrainkerhoista edettiin aina vain hämäämpiin ja ryy-sisempiin paikkoihin, päätyen mahdollisesti aamuyöllä johonkin Sohon strippibaariin, tahi kerrassaan ilotaloon.

Uncle JAK
1991

Kun kollegat tarvitsivat tällaisista reissuista toipumiseen useita päiviä ja olivat seuraavana aamuna kalvakoita ja hiljaisia, JAK marssi pöytänsä ääreen taas kello seitsemän ja oli valmis uuteen kierrokseen.

Työkaverit pitivät tätä käsittämättömänä. Ainakin siihen asti, kunnes rankka elämä vaati veronsa ja JAK kuoli äkillisesti massiiviseen sydänkohtaukseen 70-vuotiaana.

Koska JAK kuoli niin yllättäen, hän ei selvästikään ollut itse laatinut suunnitelmia hautajaistensa varalle. Niinpä yllätys olikin sitten melkoinen, kun häntä haudan äärelle suremaan saapui ei vain yksi, vaan kaksi perhettä, jotka eivät olleet tienneet toistensa olemassaolosta.

Hurjimpien tarinoiden mukaan JAK olisi vuosikausia kyennyt jopa syömään jouluaateriat kummankin perheen luona jäämättä kiinni.

Kuvista kaikki hyöty irti

Etenkin kun ottaa huomioon tarinat JAKin vähintäänkin erikoisesta yksityiselämästä, hänen työtahtinsa oli hurja. Hän piirsi kuvan kuutena päivänä viikossa. Piirrookset ovat paitsi suurikokoisia, myös täynnä yksityiskohdista: ne ovat yleensä laajoja yleiskuvia, joissa on suuri määrä ihmisiä ja paljon taustaa. Kuten Don Rosa, JAK ei uskonut pelkistykseen: kun hän piirsi tiiliseinän, niin sitten hän aina piirsi siitä joka ikisen tiilen. Etenkin viimeisinä vuosinaan hän halusi panostaa kuviansa huolelliseen visuaalisuuteen aivan erityisesti, sillä hän halusi tällä tavoin osoittaa edenneensä oppi-isänsä Gilesin ohi. Giles oli monin tavoin kuin tältä vaikutteita saanut Kari Suomalainen: alansa ykkönen siitakin huolimatta, että hänen kuvansa viimeisinä vuosina osoittivat yhä enemmän laiskistumisen ja teknisen huolimattomuuden merkkejä. JAK kärkeä Gilesin paikkaa avoimesti, mutta lopulta turhaan.

JAK:in alkuperäspiirrookset olivat suosittuja sisustuselementtejä monissa Lontoon pubeissa ja hotelleissa. Kun JAK huomasi, että piirrookset käyvät hyvin kaupaksi, hän havaitsi tässä hyvän liikeidean, moraalisesti taipuisa kun

luonnoltaan oli. Hän kun teki laajoja yleiskuvia, niin olihan siis täysin luonnollista, että hän piirsi katunäkymiinsä oikeasti olemassa olevien liikkeiden julkisivuja ja logoja. Etenkin tietäen, että kyseisen liikkeen omistaja kuvan nähtyään hyvin todennäköisesti halusi ostaa originaalin itselleen. Product placement pilakuvissa.

Tutustuin JAK:in pilakuviin tarkemmin 2000-luvun alussa. Ostin Lontoossa käydessäni joitain hänen piirroskokoelmiaan. Erään niistä JAK oli omistuskirjoittanut pienellä omakuvapiirroksella ja kutsumanimellä "Uncle JAK".

JAK:in teot olivat ilmeisesti tässä vaiheessa yleisesti tunnettuja. Kirjan etulehdelle oli antikvariaatti kirjoittanut lyijykynällä "signed by cartoonist" ja hinnan. Lähemmin tarkasteltuani huomasi, että osa tekstistä oli huolellisesti kumittu pois.

Kokonaisuudessaan merkintä oli kuulunut: "Sexist man and rubbish, but signed by cartoonist".

"Gentlemen, I think we've finally found someone to blame for the Maxwell disaster!"

Hyypä johtaa Ankkatarhaa

TEKSTI VESA KATAISTO KUVA KARI KORHONEN

Päätoimittaja **Jukka Heiskas**en siirtynyt toisenlaisen lintumaailman pariin hänen tilalleen Aku Ankan päätoimittajaksi nimettiin **Aki Hyypä** (s. 1971). Pesti alkoi viransijaisuutena jo elokuussa 2011. Uusi ympäristö Ankkamaailma ei Hyypälle ole, sillä hän ryhtyi toimittamaan Disney-sarjoja jo 1999. Aku Ankan toimituspäälliköksi hänet nimitettiin 2005.

- Taskareita on toimitettu, sarjoja metsätetty, Roope-Setää, Aku Anka Ekstraa sun muita ruuvailtu asentoon jos toiseenkin. Yhtenäkin aamuna ei ole jurppinut lähteä töihin!

Pohjakoulutuksena Hyypällä on suomen kielen pääaineopinnot, joiden oheen on kerätty merkintöjä akumaisesti yliopiston 15 eri laitoksen listoilta. Oivasti sivistynyt Aku Ankan toimittaja tietää kaikesta vähän, vaikka mistään ei kaikkea. Tukea, mallia ja viisaudenjyväsä työhön ovat antaneet Jukka Heiskanen ja legendaarinen päätoimittaja **Markku Kivessä**.

- Muiden tavoista kannattaa kuitenkin poimia vain kirkkaimmat helmet, pitää löytää oma linjansa jonka on syytä tulla suoraan selkärangasta.

Anka-asiantuntijoista ei Suomessa ole puutetta. Lukijapalautetta tulee esimerkiksi muuttuneista värityksistä tai puhekuplista.

- Ei sarjoilla ole lopullista kieliasua, kieli elää. *Carl Barksin kootut* -teossarjan myötä meillä on hyllyssä koko hänen tuotantonsa. Aloittamekin Barksin sarjojen työstämisen lehteä varten yleensä Kootujen kieliversioiden pohjalta. Oikeastaan joka kuplaan tulee muu-

toksia, Barksin kootut kun yritettiin toimittaa mahdollisimman uskollisesti alkukieltä vastaaviksi.

Vaikka Roopen rahasäiliö aika ajoin luhistuu, Aku Ankan räpylät ovat tukevalla pohjalla. Suomessa lukijoita on tilaajalevikin mukaan 1,3 miljoonaa, eikä luku ole juuri heilahdellut viime aikoina.

- Lukutottumukset muuttuvat, mutta uskon vankasti Akkarin tarjoavan edelleen viikoittaisen pakopaikan kaikelta hulinalta. Jos ja kun Akkari edelleen säilyy koko kansan yhteisenä kokemuksena, yhtenäiskulttuurin viimeisenä linnakkeena, niin siitä voi jo olla ylpeä. Muuten, 42 prosenttia suomalaisista oppii Akkarin avulla lukemaan, Hyypä

kertoo.

Joissakin maissa Disney-lehtien levikki on pudonnut merkittävästi. Suomessa ei Hyypän mielestä ole syytä hätäillä. Aku Anka on selvästi vaikuttanut suomalaisen populaarikulttuuriin, mutta myös lehden asua on muokattu meikäläistä makua silmälläpitäen.

Ajan muutoksen näkee myös siinä, miten lehden sponsorimat tapahtumat ovat vaihdelleet Anka-pujottelusta räp-ohjelmaan.

- Akkarin mainonta on hyvin itse lehden näköistä, joten siihen voi olla tyytyväinen. Lehden pitää olla esillä, joten näyttäviä kampanjoita on taatusti luvassa. Anka-Räp oli itse asiassa paremmin lehden ytimessä kuin sinänsä klassiset pujottelukisat. Rikas, hauska ja hyvä suomen kieli ovat asioita, joiden puolesta jaksan paukuttaa pelastuksen rumpua. Olen ollut äärimmäisen otettu, kun olen kuulut kymmenvuotiaiden tarttuneen kynään ja rustanneen omia riimejään Anka-Räpin innoittamana!

Ankan lukijaksi pääsee kuka tahansa, mutta tekijäksi vain harvat ja valitut. Vuonna 2013 Akkari juhlistaa 20-vuotistaiteilijajuhlaansa viettävää **Kari Korhosta**, tällä hetkellä ainoa vakituista kotimaista ankkapiirtäjä.

- Korhos-parka tietenkin myydään kilon paloina... Moneen projektiin aiomme mestarimme sotkea. Ensi vuoden suurimpana täkynä voisi hehkuttaa Ankojen Suomenkiertuetta. Korhosen kanssa rustaamme kuusiosaisen sarjan, jossa Ankat seikkailevat eri puolilla armasta synnyinmaatamme. Ensimmäinen osa on jo valmis, ja siitä tuli hiltittömän hauska, Hyypä hehkuttaa.